

БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИЦИ - ИЗКУПИТЕЛНИ ЖЕРТВИ В ЛИБИЯ

ТЕКСТ: МАРИЯ ЗАХАРИЕВА, СНИМКИ: АРХИВ

Почти осем години българските медицински сестри Кристияна Вълчева, Нася Ненова, Валентина Сиропуло, Валя Червенияшка и Снежана Димитрова и палестинският лекар Ал Ашраф Ал Хаджудж са в затвора в Либия. Те са задържани през 1999 г. и година по-късно са обвинени по наказателно дело 44/99, че са заразили 393 либийски деца в болницата "Ал-Фатах" в Бенгази с вируса на СПИН по поръчка на чужда разузнавателна централа.

Българките и палестинецът са обвинени в умишлено убийство с вещества, причиняващи смърт, както и в участие в заговор срещу Джамахирията - обвинение, което се наказва със смърт. Същевременно Либия обвини България в биотероризъм. Срещу българските медицински сестри са повдигнати обвинения и за прелюбодеяние, валутна търговия, производство, разпространение и употреба на алкохол. На 6 май 2004 г., Гергьовден, българските медицински сестри и палестинският доктор бяха признати за виновни и осъдени на смърт чрез разстрел от Наказателния съд в Бенгази. Съдът оправдава либийските здравни работници и офицерите.

ПРОЦЕСЪТ Е ПАРОДИЯ НА ПРАВОСЪДИЕ

След обжалване на присъдата Върховният касационен съд я отменя през декември 2005 г. и връща делото за преразглеждане в Наказателния съд.

На 19 декември Наказателният съд в Триполи ще постанови своите присъди по възобновеното дело 607/2003. След произнасянето на присъдите съдът до 30 дни трябва да оповести мотивите си, а след това решението може да бъде обжалвано в срок от 30 дни пред Върховния касацио-

нен съд. Прокуратурата настоява за смъртни присъди, а гражданските ищци искат обезщетения от 10 000 000 долара за всяко от заразените деца. Защитата на подсъдимите твърди, че медиците са невинни и че ако бъде проведено нужното разследване на подсъдимата скамейка ще са съвсем други лица.

През май тази година бяха отхвърлени исканията обвиняемите да бъдат освободени под гаранция и за заразяването да бъде направена нова международна експертиза. Френските адвокати от "Адвокати без граници" не бяха конституирани като защита на медиците.

През юни Върховния касационен съд оправда 10-те либийски офицери, съдени, че са насилвали медиците да подписват самопризнания за умишлено заразяване на децата. На заседание през юли съдът не допусна поисканите от защитата нови експертизи.

"Очаквам смъртните присъди срещу българските медицински сестри и палестинския лекар да бъдат потвърдени", заяви Франсоа Кантие от "Адвокати без граници" след последното заседание на процеса, на което той присъстваше в качеството си на наблюдател. Кантие смята, че представеният видеозапис от обиска на дома на Кристияна Вълчева е лишен от доказателствена стойност и че защитата не е разполагала предварително с материала, както

и че ѝ е била отнета възможността да знае предварително имената и длъжностите на свидетелите, за да се подготви за разпитите.

Последните думи на обвинените на дванадесетото последно заседание на Наказателния съд бяха, че са невинни по всички точки на обвинението.

Кристияна Вълчева: „Искам да кажа, че съм невинна, че Господ ми е свидетел за това и моля уважаемият съд да бъде справедлив и да ми върне свободата“.

Валентина Сиропуло: „Невинна съм по всички точки на обвинението и това е абсолютно неоспорим факт. Аз съм човекът, който най-добре познава себе си и знае своите постъпки и действия. Осем години ми отнеха свободата и са вършили с мен какви ли не неща, но невинността не могат да ми отнемат. Надявам се съдът да бъде справедлив“.

Снежана Димитрова: „Невинна съм и се надявам уважаемият съд да е разбрал това. Бях на работа 6 месеца, а 8 години съм в затвора. Болката на децата е и моя болка, и на всеки нормален човек. Съчувствам от цялото си сърце и душа на тези нещастни родители, но искам още веднъж да им кажа, че аз нямам никаква вина. Може да съм наивна, но смятам, че съдът ще бъде справедлив“.

Валя Червенияшка: „Невинна съм по всички обвинения и съм несправедливо обвин-

нена. Работила съм месеца, а 8 години съм в затвора. Болката на децата е и моя болка, и на всеки нормален човек. Съчувствам от цялото си сърце и душа на тези нещастни родители, но искам още веднъж да им кажа, че аз нямам никаква вина. Може да съм наивна, но смятам, че съдът ще бъде справедлив“.

СВЕТОВНИТЕ МЕДИИ ЗА ПРОЦЕСА В ЛИБИЯ

Западните медии единодушно отхвърлят тезата за умишленото заразяване на децата със СПИН и публикуват мненията на световни учени, които заявяват, че липсата на доказателства срещу медиците е шокираща. Четирима видни британски учени - проф. Рийс, председател на Кралската академия на науките, проф. Сър Кийт Питърс, председател на Академията за медицински науки, проф. Йън Гийлмор, председател на Кралския лекарски колеж и проф. Томас Лейнър от Лондонския кралски колеж, публикуваха отворено писмо до вестник *“Таймс”*, в което призовават медицинските и научните власти в арабските страни, САЩ и ЕС, както и съответните органи на ООН да упражнят влиянието си върху либийския държавен ръководител Муамар Кадафи, “за да бъдат предотвратени едни съдебни убийства”. *“Таймс”* сочи, че не са взети под внимание доказателствата, представени от френския вирусолог Люк Монтание и италианския микробиолог Виторио Колици. През октомври *“Ню Йорк таймс”* излезе със статията “Медицинско-правна пародия в Либия”, в която пише, че “явно либийското правителство иска да отклони гнева на либийското общество, като обвини чужденци, че те са извършили ужасяващо престъпление, вместо да признае, че в либийската здравна система се е работило нехайно”.

Италианският вестник *“Риформиста”* помества призив на десет италиански учени до министъра на външните работи Масимо Д'Алема, в който те апелират за по-интензивен и ефикасен дипломатически натиск, като подчертават, че лошите

условия на хигиена се прикриват зад неправдоподобната хипотеза за биотероризъм.

Авторитетното списание *“Нейчър”* публикува отвореното писмо до Муамар Кадафи от името на нобеловия лауреат за физиология и медицина Ричард Робъртс и на още 113 лауреати на Нобелова награда.

“Шестимата са изправени пред опасността от смъртна присъда за умишлено заразяване на 426 либийски деца със СПИН в детската болница “Фатах” в Бенгази през 1998 г. Силни доказателства са необходими, за да бъде установена причината за това заразяване. Въпреки това, независимите, поставени на научна основа доказателства от международни експерти не бяха допуснати до момента в съда (...) Сред недопуснатите от съда научни доказателства е докладът от 2003 г., който беше поискан от Либия и беше представен от Люк Монтание, съоткривател на вируса на СПИН и италианския микробиолог Виторио Колици. Докладът заключи, че епидемията в болницата е резултат от лоша хигиена и повторна употреба на спринцовки, както и че заразяванията са започнали преди пристигането на сестрите и лекаря през 1998 г.

Нобелистите предупреждават, че ще бъде допусната съдебна грешка, ако не бъдат взети под внимание научните доказателства.

Списание *“Нейчър”* се обърна към видни специалисти да коментират доклада, използван от обвинението срещу медиците. Американската епидемиоложка проф. Джанин Джагър заяви, че Либия не е извършила епидемиологично изследване за причинно-следствена връзка между заразените и медиците. Има данни не за умишлена, за вътрешноболнична инфекция, твърди

вирусологът и СПИН специалист в “Юнивърсити колидж”, Лондон Робин Уайс. Вирусологът Люк Перен от Женевската университетска болница доказва, че децата са били инфектирани няколко пъти в болницата чрез заразна кръв, повторна употреба на спринцовки или лоша стерилизация.

Вирусологът Робърт Гало, директор на Института за вирусология на човека в Балтимор, считан за един от откривателите на ХИВ вируса, обвинява либийското правителство, че използва медиците като изкупителна жертва. Под неговото писмо се подписват 43 учени от САЩ, Канада и Европа.

Британското списание *“Лансет”* в редакционна статия “Освободете шестимата от Бенгази!” обявя делото срещу медиците за “съдебен маскарад” и също цитира експертния доклад на Люк Монтание. Същевременно в политически и научни блогове по света се публикува информация по темата и призивът на френските адвокати Емануел Анти и Антоан Алексиев от “Адвокати без граници”. Американският режисьор Мики Грант разпространява безплатно в интернет документалния филм *Injection*, който заснема с помощта на български журналисти.

ВИСШИ ДЪРЖАВНИЦИ И СВЕТОВНИ ОРГАНИЗАЦИИ В ЗАЩИТА НА МЕДИЦИТЕ

От *Европейският парламент* подкрепиха кампанията за незабавно освобождаване на медиците и изпратиха 153 пощенски картички в постоянната мисия на Либия в Брюксел с текста: “Казваме на либийския министър на правосъдието да освободи Снежана, Нася, Кристияна, Вален-

Снежана

Валя

Валентина

Нася

Кристияна

Ашраф

тина, Валя и Ашраф, защото известни научни експерти изключиха възможността за умишлено заразяване с ХИВ и заявиха това в съда; има случаи на инфекции преди назначаването на обвиняемите във въпросната болница; много от децата никога не са били лекувани в болницата, където са работили обвиняемите” ЕС отдели 2 млн. евро с цел оказване техническа помощ на либийското правителство и местните здравни служби. Международната асоциация на юристите-демократи също се обяви в защита на подсъдимите българки и палестинец.

“Франция, както и всички страни от Европейския съюз, е напълно солидарна с България по отношение на този процес. Тя желае освобождаването на българските медицински сестри и на палестинския лекар”, казва говорителят на френското външно министерство Жан Батист-Матен. “Амнести интернешънъл” апелира да бъде предоставено право на адвокатите на защитата да призовават и разпитват свидетели при равни условия с обвинителите. През август САЩ и Франция отново призовават медиците да бъдат освободени. Германският външен министър Франк-Валтер Щайнмайер по време на посещението си в Либия през ноември тази година поиска да бъдат освободени осъдените медици. Щайнмайер каза, че въпросът трябва да бъде уреден и че се надява присъдата да “отвори пътя на свободата” на шестимата.

Президентът на Франция Жак Ширак, британският премиер Тони Блеър, държавният секретар на САЩ Кондолиза Райс също се обявиха в защита на медиците.

ДИПЛОМАТИЧЕСКИТЕ СЪПКИ НА БЪЛГАРИЯ

След първите арести на българи в Бенгази през декември 1998 г. външно министер-

ство отначало омаловажава сериозността на проблема. Първото официално становището на министерството е, че българките са задържани само като свидетели по делото. Докато другите страни изтеглят веднага разпитваните си съграждани, нашата държава фатално изпуска момента. На 15 декември 1998 г. посланик Кръстьо Илов изпраща до външно министерство първата грама по случая, в която уведомява, че на 10.12.1998 г. са задържани две български медицински сестри и че “от три месеца се води следствие във връзка със заразяването на голям контингент деца от региона с вируса СПИН”. Бившият посланик посочва също, че сестрите са “изпаднали в паника от продължаващите разпити”. Илов седмица по-късно съобщава, че е внесъл вербална нота на 16 декември

и че на 17-ти сестрите са освободени. От погледа на българските дипломати в Либия убягва обаче фактът, че в списанието “Ля” излиза статия, описваща трагедията на заразените в Бенгази деца, в която индиректно е обвинено либийското здравеопазване и че списанието е спряно веднага. Още през 1994 г. семействата на заразените в Бенгази с вируса на СПИН водили дело срещу държавата, което е засекретено и спряно. През есента на 1998 г. бащи на заразените със СПИН деца нахлуват на здравна конференция с искания държавата да се намеси в разрастващата се в Бенгази епидемия. Министърът на здравеопазването алармира парламента, правителството и Муамар Кадафи. Кадафи веднага заплашва с възмездие виновниците. На 9 декември 1998 г. с решение на Министерството на правосъдието и обществената сигурност е наредено образуване на осемчленна комисия от 4 либийски лекари и 4 представители на службите за сигурност за разследване на случая в детската болница “Ал-Фатах” в Бенгази, която е съставена на четвърти февруари, а на осми срещу девети февруари са направени масови арести на медицински служители от болницата. На 10 февруари в посолството ни в Либия е получен анонимен факс, а във външно министерство се обаждат от Бяла Слагина роднини на една от задържаните, че са извършени масови арести на български медици в Бенгази. Посланик Илов информира външно министерство за анонимния факс. Министерството на външните работи изпраща една единствена грама на 16 февруари, подписана от зам.-министър Марин Райков, която иска отчет за извършеното и не съдържа указания. От 23-мата задържани българи 17 са освободени след вербалните ноти, изпратени от посланик Илов. Ден след това Надежда Михайлова го уволнява заради неспособността му да защити интересите на българските граждани и в тази сложна ситуация повече от половин година в Българското посолство в Либия няма посланик. Българските медици и палестинският лекар остават в затвора и са обречени на нечовешки изтезания и мъчения – били са бити с пръчки и гумени тръби, изтезавани с електрошокове, оставяни без вода и без храна, подложени на психически тормози, като известно време са в школата за по-

лицейски кучета. През февруари и март 1999 г. външно министерство командирова в Триполи тричленна комисия, в която е включен тогавашният началник отдел "Близък Изток и Северна Африка" Людмил Спасов, впоследствие посланик на България в Либия. Странно е, че комисията установява, че българите са в добро здравословно и психическо състояние. По-късно Спасов обвинява бившия посланик Илов, че връчвал само ноти и отправял искания. А бившият посланик Кръстьо Илов пък обвини външно министерство и лично министър Надежда Михайлова в некомпетентност и укриване на информацията по случая.

Българската общественост беше заблуждавана, че най-вероятно нашите медици са "изявили желание да сътрудничат на вътрешното разследване на скандал със заразени либийски деца със СПИН" и не беше информирана за извършените мъчения над медиците. Това че те са били изтезавани разкри за първи път специалният пратеник на президента Стоянов, адвокатът Христо Данов.

Факт е обаче, че на 7 февруари 1999 г. в Либия е прочетен обвинителният акт срещу медиците, за което посолството не е уведомено веднага. На 10 февруари посланик Спасов е уведомен официално в устна форма от директора на дирекция „Европейски страни“ в МВНР на Либия, че три дни по-рано, на 7 февруари 2000 г., е започнал съдебен процес по наказателно дело 44/99 срещу шестимата български граждани без, да му бъде предоставено копие от обвинителния акт. На срещата е била продиктувана само частта от акта, отнасящ се до българските граждани. Основните обвинения са: Извършване на действия на територията на Либия, водещи до безконтролно убиване на хора с цел покушение срещу сигурността на държавата - деяние, наказуемо със смърт. Участие в заговор и колективно договаряне за извършване на горепосоченото умишлено престъпление - утежняващо вината обстоятелство. Причиняване на епидемия чрез инжектиране на 393 деца (23 от тях починали до октомври 1999) от детската болница „Ал-Фатаих“ - Бенгази с вируса на СПИН - деяние, наказуемо със смърт при повече от един смъртен случай. Умишлено убийство с използване на вещества, причиняващи рано или късно смърт, чрез инжектиране на деца с вируса на СПИН - деяние, наказуемо със смърт. Допълнителните обвинения са в: поддържане на незаконни сексуални връзки - срещу три от българските; производство на алкохол - срещу една българка; употреба на спирт-ни напитки на обществени места - срещу всички без една; незаконни операции с чужда валута - срещу шестимата.

Едва на 17 февруари 1999 г. е получена вербална нота, в която либийското посолство в София уведомява, че на 7 февруари е било проведено първото заседание на съда срещу шестимата български медици и че срещу тях са повдигнати обвиненията в "заразяване на 393 либийски деца с вируса на СПИН чрез инжектиране със заразени продукти".

От този момент България започва безпрецедентна акция по спасяването на медиците. За защита на петте медицински сестри и д-р Здравко Георгиев българската държава наема един от най-авторитетните адвокати в Джамахирията Осман Бизанти. От близките на медиците бе ангажиран Владимир Шейтанов. По-късно българските медици упълномощават адвокат Пламен Ялмъзов. Българското правителство и лично президентът Първанов предприемат всички възможни дипломатически стъпки за възтържествуване на справедливостта. Ангажирани са президенти и външни министри на редица държави, призвани са международни експерти и видни представители на науката. България е подкрепена от международната общественост в борбата ѝ за спасяване живота и честта на българските медици. Създаден е Международен фонд за подпомагане на децата в Бенгази и Гражданско сдружение

за насърчаване на двустранните отношения с Либия. България дава 117 000 евро за медикаменти и лекарствени средства. Чехия, Франция, Гърция и САЩ също имат финансов принос. Част от заразените са бяха изпратени на лечение във Франция и Италия.

От протакането на делото обаче стана ясно, че то е политическа поръчка. Една от целите му е да прикрие тежкото състояние на либийското здравеопазване. Понеже либийските власти не могат да се справят с ескалацията на народното недоволство по повод заразените над 400 деца, 54 от които са вече мъртви, използват няколко чужди граждани, за да отклонят вниманието на обществеността от същия проблем. Делото обаче има и други цели, отнасящи се не само до вътрешната, но и международната политика на Либия. Процесът се превърна в разменна монета за освобождаването на осъдения от шотландския съд либийски атентатор по процеса "Локърби". Затова делото срещу медиците едва ли може да бъде справедливо, прозрачно и безпристрастно и е напълно неуместно да се използва думата правосъдие по отношение на съдебния процес, инсцениран срещу българските медицински сестри и палестинския лекар в Либия. ■

